

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU“

Vol. 76/2003

Colectia
BIBLIOTECA ECONOMICĂ

Seria
**Probleme
economice**

**IMPACTUL PREADERĂRII
ASUPRA CIRCULAȚIEI
FORȚEI DE MUNCĂ
ÎN ROMÂNIA.
PROCESE
ȘI TENDINȚE
CONTRADICTORII**

Diana PREDA

ISBN 973-7940-22-9

Centrul de Informare și Documentare Economică

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

IMPACTUL PREADERĂRII ASUPRA CIRCULAȚIEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN ROMÂNIA. PROCESSE ȘI TENDINȚE CONTRADICTORII

dr. Diana PREDA

Centrul de Informare și Documentare Economică
București, 2003

Volumul de față prezintă tema
"Impactul preaderării asupra circulației forței de muncă în România. Procese
și tendințe contradictorii"
realizată de Institutul de Economie Națională
în cadrul

Programului Național de Cercetare CERES.

Proiectul Institutului Național de Cercetări Economice al Academiei Române
"Modelarea politicilor economice în perspectiva integrării în Uniunea
Europeană și fundamentarea restructurării economiei României în contextul
tranziției spre o nouă Europă".

Contract 155/2001
Etapa a IV-a
P2/7

Editat de CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ
REDACTOR-ȘEF - VALERIU IOAN FRANȚ
SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE - AIDA SARCHIZIAN

REDACTOR: LUMINIȚA DOGARU
MACHETARE ȘI TEHNOREDACTARE: MIHAELA PINTICĂ
CIDÉ/PROBLEME: Pro_preda.doc (76)

Redacția și administrația: București, Calea 13 Septembrie nr. 13, sectorul 5,
cod poștal 76 117, telefon: 0040-1-411 60 75, telefax: 0040-1-411 54 86
Adresa poștală: București 5, căsuța poștală 5 - 72

Materialele cuprinse în acest buletin pot fi reproduse numai cu aprobarea
conducerii Institutului Național de Cercetări Economice

Volumele seriei pot fi identificate și comandate fie în colecție anuală, respectiv ISSN 1222 - 5401,
fie pe fiecare titlu în parte, respectiv pe ISBN alocat fiecărui volum.

Pentru volumul de față: ISBN - 973 - 7940 - 22 - 9

CUPRINS

1. Scurt istoric al fenomenelor migratorii vest-europene	5
2. Teorii asupra migrației	9
3. Reducerea decalajelor în materie de venituri – principala miză pentru relaxarea fenomenelor migratorii	15
4. Factorii politici și instituționali – un element în plină schimbare.....	22
5. Emigrația din România. Încotro?	25
Surse bibliografice	37

1. Scurt istoric al fenomenelor migratorii vest-europene

Cu toate că importanța pe care publicul larg sau guvernele o acordă proceselor migratorii tinde să se amplifice în ultimele decenii, mai ales în statele de destinație, literatura de specialitate ține să precizeze în general că migrația nu reprezintă regula, ci excepția, și aceasta din cel puțin două motive: primul, considerat de multe ori cel mai puternic, este *inerția*, cea care îl determină pe om – poate în cele mai multe cazuri – să nu riște, să-și reprime dorința - mai mult sau mai puțin justificată - de a-și strămăta domiciliul, părăsindu-și familia, prietenii și locurile de origine; al doilea are în vedere faptul că trecerea granițelor face obiectul unui *control* destul de strict reglementat, pe baza unor proceduri relativ rigide (pașapoarte, vize, control vamal etc.), care permit guvernelor limitarea libertății de mișcare a persoanelor în afara frontierelor, până aproape de cotele dorite.

Istoria lumii stă martoră a numeroase cazuri de regiuni, state și chiar continente care de-a lungul timpului s-au transformat din receptoare în surse ale migrației externe, sau invers. Se apreciază de exemplu că, așa cum societatea nord sau sud-americană a fost modelată de imigrația venită din Europa, aceasta din urmă, la rândul ei, în forma pe care o găsim astăzi, este în mare măsură rezultatul cumulat al emigrărilor către noul continent, precum și al altor fluxuri migratorii interne sau externe, în special în relație directă cu fostele colonii. De altfel, Comisia SUA pentru studiul migrației internaționale și dezvoltare economică prin cooperare este de părere că “însuși procesul de dezvoltare economică tinde ca, pe termen scurt și mediu, să favorizeze migrația”. Câțiva experți sunt de părere că cea mai bună cale de a frâna valurile migratorii din țările mai sărace este ca statele dezvoltate să-și deschidă cu adevărat granițele pentru bunurile realizate de potențialii emigranți în țara lor de origine.

În ceea ce privește bătrânul continent, transformarea sa dintr-o regiune de emigrație într-una de imigrație s-a petrecut pe parcursul mai multor faze. *Perioada 1945-1960* are ca principală trăsătură definitorie *reîntoarcerea* populației refugiate și/sau dislocate în perioada războiului, a celor din fostele colonii etc. (se are în vedere aici și revenirea etnicilor germani – circa 13 milioane de persoane - din partea de est a Europei către, pe atunci, RFG). *Cea de-a doua fază (1960-1973)*, corespunde unei relansări economice de amploare a occidentului, care, pentru a se reface pe deplin după război, resimte un deficit acut de forță de muncă, pe care și-l acoperă prin invitarea unor lucrători din țările mai sărace – inițial din sudul Europei mai puțin dezvoltat – unde rata șomajului era net superioară (*guest workers era*). Majoritatea celor sosiți primeau drept de rezidență și de muncă pentru unul-doi ani. Prelungirea peste așteptări a perioadei de boom, care a cuprins ulterior și Europa Meridională, atrage după sine apelarea la alte surse de mână de lucru, care nu întârzie să sosească, atrase de salariile superioare oferite (Turcia, Maroc, Iugoslavia).

Cea de-a treia etapă (1973-1985) debutează sub auspiciile neprielnice ale crizei petroliere, care generează stagnare și chiar recul economic în întreaga lume. Afectate de declin, statele vest-europene nu mai au nevoie de forță de muncă suplimentară, multe fabrici închizându-și porțile. Deși inițial sosiți temporar, lucrătorii din exterior nu mai vor să se întoarcă în țările lor de origine, afectate și ele de conjunctura nefavorabilă. Ei și-au câștigat dreptul de a rămâne în țara care i-a primit anterior, chiar dacă devin șomeri, și mulți decid să o facă. Apar numeroase probleme noi, legate de presiunea exercitată asupra securității sociale, de afișarea unui mod de viață diferit (în special, în cazul celor de religie musulmană); toate acestea se amplifică pe măsură ce cei rămași decid să își cheme și rudele apropiate rămase acasă. Spre deosebire de etapa anterioară, când migranții erau în proporție covârșitoare bărbați sosiți pentru a munci, repartiția pe sexe a noilor sosiți este sensibil modificată. Procesul *reîntregirii familiilor* se consideră a fi încheiat în linii mari spre sfârșitul primei jumătăți a deceniului nouă, dată de la care se pătrunde într-o altă etapă, cu o tipologie diferită.

Perioada 1986-1993 aduce cu sine un nou val de imigranți în Europa de Vest, ca urmare a acțiunii concomitente a unui complex de factori.

Mai întâi, fundalul economic general este relativ mai bun, respectiv mai dispus să accepte și/sau să tolereze forța de muncă străină, autorizată sau nu.

În al doilea rând, imigranții știu acum să speculeze mai bine carențele reglementărilor în vigoare; ei depun cereri de azil, știut fiind că, pe lângă faptul că astfel beneficiază de o minimă asistență socială, procedura este extrem de greoaie, de lungă durată, permițându-le destul timp pentru a găsi o altă soluție, chiar în cazul în care cererea lor va fi respinsă. Între 1993-2000, din totalul de 5,7 milioane de cereri de azil depuse, doar 15% au fost rezolvate favorabil, însă pe fondul amplificării problemelor sociale legate de azilanți și al deteriorării percepției naționaliilor privind străinii.

În al treilea rând, transformările politice intervenite în țările Europei Centrale și de Est au avut un cuvânt greu de spus în derularea fluxurilor migratorii, al căror vârf este atins în anul 1993.

Practic, următoarea fază, care intervine *ulterior anului 1993*, reprezintă tocmai urmarea acestor grupe de fenomene, care au determinat țările Europei Occidentale să-și modifice aproape radical poziția referitor la problema migrației, adoptând, pas cu pas, o nouă politică în materie, menită a descuraja sosirea unor noi valuri de azilanți.

Acordul de la Schengen din 1985 a reprezentat un prim efort de dezvoltare a unei politici europene comune asupra migrației. Demersurile ulterioare au fost însă lente, întrucât era dificil să se ajungă la un acord, atât în ceea ce privește lista statelor terțe, ai căror cetățeni sunt obligați să solicite viză de intrare, cât și asupra criteriilor comune de acordare a vizelor; în plus, implementarea sistemului informațional comun pentru controlul frontierelor cerea timp, astfel încât Acordul intră în vigoare abia în 1995, incluzând toate statele membre UE, cu excepția Regatului Unit și a Irlandei (ca țări insulare, acestea din urmă au preferat să

mențină controlul persoanelor la trecerea frontierelor ca și anterior, pentru a reduce controlul intern necesar identificării celor pătrunși ilegal).

În 1993, Germania declară că cererile de azil nu pot fi primite de la cetățenii străini care, plecând din țara lor de origine, au trecut pe teritoriul altor state ce prezintă siguranță. Intră astfel în vigoare principiul solicitării azilului în prima țară care poate oferi protecție, ceea ce pentru Germania înseamnă pasarea răspunderii către vecinii săi. Ulterior, și celelalte state membre aderă la acest principiu. Concomitent, se înăspresc condițiile de acordare a dreptului de azil, iar procedura este mult simplificată și se derulează într-un interval de timp mai scurt.

Pe acest fundal, la nivelul anului 1998, în țările UE (la care se adaugă și Elveția) se aflau circa 20 de milioane de străini¹, din care aproape opt milioane participau efectiv pe piața muncii (tabelul nr. 1, graficul nr. 1).

Tabelul nr. 1

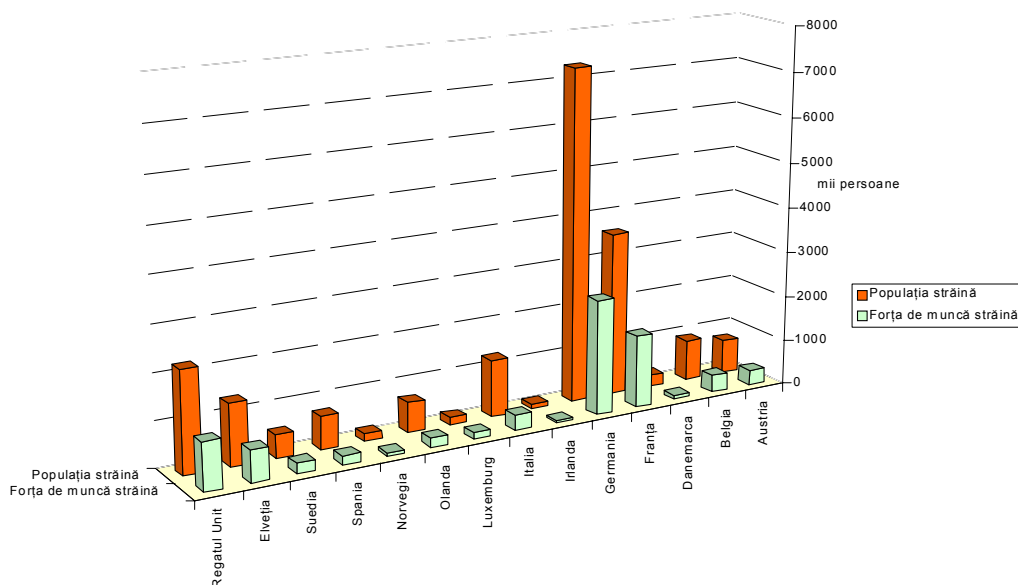
**Populația străină și participarea acesteia la forța de muncă
în țările Europei de Vest, 1998**

Țara	Populație			Forță de muncă		
	Total	Străini		Total	Străină	
	mii persoane	mii persoane	% în total	mii persoane	mii persoane	% în total
Europa de Vest - total țări	361005	19918	6	145748	7835	5
Austria	8099	737	9	3303	327	10
Belgia	10253	892	9	4261	375	9
Danemarca	5333	256	5	2938	94	3
Franța	57095	3597	6	26016	1587	6
Germania	82247	7320	9	27714	2522	9
Irlanda	3700	111	3	1500	48	3
Italia	59524	1250	2	19529	332	2
Luxemburg	430	153	36	234	135	58
Olanda	15762	662	4	7172	208	3
Norvegia	4459	165	4	2233	67	3
Spania	40000	720	2	15917	191	1
Suedia	8929	500	6	4294	219	5
Elveția	7095	1348	19	3994	691	17
Regatul Unit	58079	2207	4	26641	1039	4

Sursa: OECD, *Trends in International Migration, 2001*.

¹ Termenul de "străin" are o semnificație aparte pentru statele europene, el fiind strâns legat de apartenența la o etnie, astfel încât cifrele trebuie interpretate cu precauție. Spre exemplu, Germania nu îi consideră străini pe cetățenii de origine germană care au revenit din țările est-europene, în schimb acordă acest statut celor născuți pe teritoriul său, dacă părinții sunt proveniți din alte țări, ceea ce nu este valabil în cazul SUA.

Repartizarea populației și a forței de muncă străine între țările Europei de Vest

Ca număr de persoane, cei mai mulți imigranți se întâlnesc în Germania (peste 7 milioane), Franța (circa 3,6 milioane), Regatul Unit, Elveția și Italia (între 2,2-1,2 milioane de persoane de origine străină). Aceste cinci țări concentrează aproape 80% totalul emigranților. Ca pondere însă, pe primul loc se situează Luxemburg, unde 36% din populație, respectiv 58% din forța de muncă este de origine străină. Pe locul doi în acest clasament este poziționată Elveția (19%, respectiv 17%), urmată de Germania, Austria și Belgia (în jur de 9% în ambele cazuri). În restul statelor UE, străinii reprezintă o parte mult mai mică din populația totală și din cea activă (între 2%-5%).

Referitor la procesul lărgirii UE, aflat în curs de derulare, merită subliniat că, din totalul imigranților, cei proveniți din țările central și est-europene sunt o categorie aproape neglijabilă ca dimensiune relativă (aceștia reprezintă doar 0,23% din populația UE), fiind vorba mai ales de persoane sosite din alte țări deja membre sau, respectiv, de noneuropeni.

2. Teorii asupra migrației

Evaluarea impactului procesului de aderare la Uniunea Europeană asupra circulației forței de muncă din România presupune *două tipuri de estimări*: pe de o parte, este vorba de prognoza *dimensiunii migrației ca atare* (care face obiectul acestei faze a studiului nostru), iar, pe de altă parte, de evaluarea *impactului* acesteia asupra economiei și societății în general (care va fi abordată ulterior). Din păcate, fiecare dintre aceste predicții prezintă un grad de incertitudine extrem de ridicat, care derivă, în primul rând, din complexitatea fenomenelor implicate în aceste procese, dar și din ponderea ridicată a factorilor subiectivi, instabili, care țin fie de individ, fie domeniul politic-instituțional.

Analizarea acestor factori în contextul integrării României în UE presupune compunerea unui *“câmp de forțe”* de intensități diferite și sensuri uneori contrare, dar care, ca regulă generală, conduc la ideea unui potențial ridicat al emigrației, fără însă a putea fi cuantificată cu suficientă acuratețe dimensiunea reală a influențelor.

Mai mult decât atât, având în vedere caracterul extrem de eterogen al impulsurilor și consecințelor fenomenelor migratorii, este dificilă însăși clarificarea din punct de vedere teoretic a acestora, literatura de specialitate fiind caracterizată printr-o paletă largă de abordări, a căror evoluție și perfecționare se produce de-a lungul timpului, conducând la conceperea unor modele diferite.

a) Abordarea neoclasică

Principiile acesteia se cristalizează începând cu primii mari gânditori ai economiei politice (Adam Smith, Ravenstein¹). Se pornește de la ipoteza că individul își maximizează funcția utilității generale atât cât îi permite dreapta constrângerilor bugetare. Elementul central al teoriei este nivelul comparativ al salariului între diferite regiuni. Se consideră că principala cauză a manifestării fenomenelor migratorii o reprezintă deosebirile între regiuni, privitoare la starea de echilibru/dezechilibru dintre cererea și oferta de forță de muncă, care conduce, pe de o parte, la înregistrarea unor niveluri diferite ale salariilor, iar, pe de altă parte, la manifestarea unui deficit de forță de muncă în unele regiuni, respectiv a unui surplus în altele.

Aceste decalaje cauzează migrarea forței de muncă dinspre regiunile cu salarii joase către cele cu salarii comparativ mai mari. Ca urmare, crește oferta de forță de muncă din aceste din urmă regiuni și scade corespunzător în zonele de emigrație, ajungându-se, în final, la egalizarea nivelului salariilor și la echilibrarea cererii cu oferta de forță de muncă în toate regiunile.

Abordarea inițială a fost ulterior extinsă, conducând la apariția altor variante. Spre exemplu, încercând să explice migrația rural-urban – care se manifestă chiar și atunci când ratele șomajului sunt înalte în mediul citadin – Torado și Harris²

¹ Ravenstein, E., *The Laws of Migration*, Journal of the Statistical Society, 52, 1889.

² Harris, J., and Torado, M.P., *Migration, Unemployment and Development: A Two Sector Analysis*, American Economic Review, 60, 1970.

renunță la ipoteza că piețele muncii din regiunile receptoare și emițătoare tind să se echilibreze, factorul determinant constituindu-l decalajele de venit și probabilitatea ca noii veniți să-și găsească un loc de muncă.

Este important de menționat că, în optica acestei teorii, relațiile comerciale dintre diferitele regiuni joacă un rol major, astfel încât, dacă ele sunt lăsate să funcționeze liber, pot substitui practic funcțiile pe care le îndeplinește migrația persoanelor, și anume, egalizarea salariilor și echilibrarea pieței muncii.

În acest sens, raționamentul după care se ghidează teoria este următorul: Dacă schimburile comerciale au loc între o regiune dezvoltată (caracterizată printr-o pondere mare a lucrătorilor înalt calificați) și una mai puțin dezvoltată (unde predomină forța de muncă slab calificată), fiecare se va specializa pe anumite tipuri de bunuri (și anume, bunuri care solicită o pregătire superioară a salariaților în primul caz, respectiv produse a căror realizare nu necesită cunoștințe avansate, în cel de-al doilea). Pe termen lung, comerțul ar induce următoarele tendințe: în regiunile dezvoltate salariile muncitorilor necalificați scad, iar cele ale forței de muncă cu pregătire superioară cresc, în timp ce în regiunile mai puțin dezvoltate efectele sunt exact contrare, astfel încât, în final, se ajunge la o egalizare a prețului factorilor.

Evident că fenomenele migratorii nu pot fi rupte de ceea ce se petrece în economie, astfel încât în realitate asupra acestora acționează numeroși alți factori, care le pot modifica modul de manifestare, intensitatea sau chiar sensul. Din aceste considerente, abordările teoretice nu se opresc aici, ele încercând să integreze și alte restricții, cum ar fi spre exemplu cele care decurg din libera circulație a capitalurilor.

În acest sens, o primă abordare este cea a *modelului neoclasic unisectorial*, care pornește de la ipoteza unei migrații perfect neîngrădite a forței de muncă și a capitalului, între două regiuni. Conform denumirii sale, modelul presupune că sistemele economice (state, regiuni) realizează una și aceeași marfă și, prin urmare, sunt alcătuite dintr-un singur sector de producție, iar schimburile de produse între diferitele sisteme nu se justifică. În virtutea acestor premise, regiunile dotate relativ abundent cu capital, dar deficitare în ceea ce privește forța de muncă, vor oferi salarii înalte, în schimb vor suporta o diminuare a investițiilor locale; economiile care, dimpotrivă, se bucură de o relativă abundență a forței de muncă, vor tinde să ridice prețurile pentru capital, respectiv investiții. În aceste condiții *tendința va fi ca migrarea capitalului, respectiv a forței de muncă să se desfășoare în sensuri opuse*: capitalul se va scurge către economiile cu forță de muncă abundentă și ieftină, în timp ce lucrătorii vor migra către economiile cu salarii înalte (care înregistrează deficite de forță de muncă) și unde capitalul este comparativ mai abundent. Ideea care rezultă implicit din model este aceea a *convergenței* pe termen lung a proceselor de dezvoltare manifestate în cadrul diferitelor economii naționale.

Ținând seama de faptul că, în realitate, orice economie produce mai multe tipuri de bunuri, *modelul neoclasic bisectorial* lărgeste spectrul analizei, acceptând că fiecare regiune este structurată pe mai multe sectoare, ramuri și subramuri economice, astfel încât participarea la schimburile internaționale este stimulativă,

cu scopul de a valorifica avantajele comparative deținute. Pe lângă migrarea factorilor de producție, există posibilitatea obținerii unor câștiguri suplimentare prin schimburile internaționale de produse finite sau prin îmbunătățirea alocării resurselor între sectoarele aceleiași regiuni.

Conform acestui model, procesele care au loc pot fi descrise simplificat în felul următor: Ca urmare a unui stimul inițial (de exemplu, creșterea cererii pentru exportul unei economii naționale), sectorul orientat spre export din țara respectivă va cunoaște un aflux de capital (fie autohton, fie din exterior). Noile capacități de producție vor avea nevoie de lucrători suplimentari, pentru atragerea cărora va fi nevoie de mărirea salariilor. Forța de muncă poate proveni inițial din piața internă dar, în timp, dacă salariile cresc suficient de stimulat, vor fi atrași și lucrători imigranți. În final, atât capitalul, cât și ocuparea vor spori concomitent. Se demonstrează astfel că mâna invizibilă nu conduce automat la echilibrarea și convergența sistemelor economice, la generarea dezvoltării, pretutindeni și uniform, nici măcar pe termen lung. *Atât forța de muncă, cât și capitalurile pot migra în același sens, și anume către regiunile cu salarii ridicate*, idee care trebuie reținută, în special, pentru a nu cădea în capcana iluziei că aderarea României la UE va rezolva – fie și pe termen lung – de la sine problemele economice ale dezvoltării, în general sau ale migrației, în particular. De altfel, în prezent, cu toată amploarea pe care au luat-o în ultimele decenii fenomenele de delocalizare industrială, cea mai mare parte a investițiilor străine se acumulează tot în țările dezvoltate din punct de vedere economic, care oferă salarii mari. (Acesta este și motivul pentru care se susține că procesul creșterii economice tinde să devină cumulativ, autoîntreținut. În competiția internațională, în condițiile în care forțele pieței sunt lăsate libere, tendința este de amplificare a decalajelor și nu de diminuare a acestora, contrar celor afirmate de teoria economică clasică, bazată pe teza avantajului comparativ.)

b) Teoria capitalului uman

Este meritul lui Sjaastad¹ de a fi introdus în circulație acest model, care tratează migrația ca pe o investiție a individului în propriul său viitor. În funcție de nivelul cunoștințelor acumulate, oamenii își estimează atât beneficiile, cât și costurile pe care le-ar implica participarea pe piața muncii din regiunea lor natală sau din alte regiuni. Migrația apare atunci când beneficiile nete (câștiguri – costuri) estimate a fi obținute în exterior le depășesc pe cele care pot fi realizate pe plan local. Costurile mutării sunt privite în sens larg, dincolo de cele monetare – cheltuieli de transport, diferențele în ceea ce privește costul vieții, pierderile bănești survenite în urma migrării – fiind puse în balanță inclusiv costuri de ordin psihologic, ca de exemplu, cele ce decurg din separarea de familie și prieteni. Meritul acestei teorii este acela de a pune în lumină faptul că fiecare individ își evaluează propriile costuri și beneficii într-o manieră diferită, dependentă de o multitudine de caracteristici personale, precum vârsta, sexul, nivelul de pregătire, astfel încât fenomenele migrației nu pot fi explicate exclusiv pe seama corelațiilor macroeconomice. În acest sens, se apreciază că, în general:

¹ Sjaastad, L.A., *The Costs and Returns of Human Migration*, The Journal of Political Economy, 70, 1962.

- probabilitatea ca o persoană să emigreze scade pe măsură cu înaintarea în vârstă, întrucât beneficiile ce urmează a fi obținute sunt estimate pentru a perioadă comparativ mai redusă;
- o pregătire superioară mărește probabilitatea de a migra, întrucât aceasta reduce mult din riscurile inerente care pot să apară;
- cu cât distanța până la țara de destinație este mai mare, cu atât sporesc riscurile și costurile migrației, astfel încât sunt preferate țările mai apropiate, despre care și informațiile referitoare la oportunitățile oferite sunt mai ușor de obținut.

Modelul este, de asemenea, util în formularea unor aprecieri privind migrația temporară și/sau periodică, specifică unor țări ca Germania sau Elveția (*guest workers*). Migrația periodică și/sau de revenire poate fi rezultatul:

- reducerii costurilor estimate, întrucât migrantul deține informații suficiente de la prima sa vizită;
- preferinței pentru modelul de consum din țara de origine, chiar dacă veniturile realizate în țara de destinație sunt superioare;
- nereușitei înregistrate la migrarea anterioară.

Migrația pendulară nu poate fi explicată însă pe deplin, decât dacă se au în vedere și efectele care se produc după declanșarea circulației persoanelor asupra economiei din țara receptoare sau din cea de origine. Dacă în țara de imigrație salariile sunt flexibile, este de așteptat ca acestea să scadă, ca urmare a sporirii ofertei de forță de muncă pe seama noilor intrați. În caz contrar, când sindicatele reușesc menținerea nivelului salariilor, rezultatul va fi o creștere a șomajului. Este de remarcat că în ambele situații (diminuarea salariilor sau amplificarea șomajului) migrații vor căpăta motive suplimentare pentru a reveni în țara de origine, în special dacă, între timp, situația economică a cunoscut o îmbunătățire.

Spre deosebire de teoria neoclastică, abordarea prin prisma capitalului uman ține seama de eterogenitatea și particularitățile indivizilor, punând accentul pe caracteristicile socioeconomice ale potențialilor migrații.

c) Informații asimetrice asupra calificărilor

În contrast cu cele prezentate anterior, se pornește de la premisa că patronii din țara de destinație nu au suficiente informații despre aptitudinile și calificările celor veniți din exterior și, de aceea, ei preferă să plătească acestora un salariu care reflectă productivitatea marginală medie a unui imigrant, ceea ce conduce la două situații diferite: fie salariul oferit nu este stimulat pentru cel care solicită un loc de muncă, fie acesta este mult superior celui din țara de origine.

În timp, patronii pot face eforturi pentru a se informa mai bine asupra aptitudinilor imigraților, iar aceștia din urmă vor apela din ce în ce mai mult la certificate și alte simboluri care să le ateste calificările, astfel încât repartitia imigraților pe niveluri de calificare va lua forma literei U, cele mai mari ponderi deținându-le extremele: cei necalificați și cei cu o pregătire superioară.

d) Migrarea familiei

Această abordare postulează că decizia de a migra nu aparține indivizilor izolați, ci ea este luată în cadrul familiei. Dimensiunea familiei și numărul

membrilor aducători de venit sunt deci parametrii care modifică atât costurile, cât și beneficiile care trebuie estimate în luarea deciziei. Investigând influența pe care tendința de creștere a ratei de participare a femeilor pe piața muncii o induce asupra fenomenelor migrației, Mincer¹ ajunge la concluzia că apar două consecințe contrare. Pe de o parte, crește dependența de celălalt soț în luarea deciziei, ceea ce diminuează din fluxurile migrației, iar, pe de altă parte, familia devine mai instabilă, fapt care este de natură a încuraja migrația.

O altă noutate a acestei teorii este aceea că familiile nu își apreciază veniturile doar în termeni absoluți, ci și prin comparație cu alte familii² – alese ca model de referință – astfel încât decizia de a migra nu depinde doar de decalajele cu exteriorul, ci și de inegalitățile din țara de origine, care, cu cât sunt mai accentuate, cu atât stimulează mai mult emigrarea. În plus, dacă piața muncii este dezechilibrată, familiile acceptă migrația ca modalitate de reducere a riscurilor și de obținere a unor venituri suplimentare, mai ales dacă sistemul de securitate socială nu reușește să suplinească aceste pierderi.

e) Rețele migrației

Introducând o viziune dinamică, această teorie privește migrația ca pe un proces care se autoîntreține, întrucât riscurile ce pot să apară sunt mult diminuate prin apartenența la rețele sociale și de informații.

Primii plecați sunt supuși întotdeauna celor mai mari costuri și riscuri. Ulterior, rudele și prietenii acestora au de acoperit costuri psihologice și monetare mai reduse, beneficiind de ajutorul celor mai vechi, astfel încât probabilitatea ca migrația să se producă sporește. O dată cu noii sosiți, spectrul rețelei se lărgeste, atrăgând și alte persoane dintre cele rămase acasă.

O lacună a acestui model este aceea că poate induce ideea unei migrații nestăvilite, până la depopularea completă a țării de origine. Sesizând aceste neajunsuri, adepții ei au încercat să explice care ar fi principalele frâne în calea acestui proces, argumentând că, în primul rând, nu toți cetățenii din țara de emigrație beneficiază de avantajele acestor rețele și, în al doilea rând, migrația va slăbi ca intensitate în timp, ca urmare a creșterii salariilor în zonele care anterior erau mai puțin dezvoltate. Este de reținut oricum ideea că o înrăutățire relativă a condițiilor economice dintr-un stat, în comparație cu un altul, va afecta procesele migrației pe termen lung, prin crearea unor rețele adiționale care tind să se autoîntrețină.

f) Factorii de atracție și de respingere. O vedere de ansamblu

Practic, această teorie își propune să integreze toate cunoștințele de până acum, pornind de la un model cauzal bazat pe factorii care influențează decizia individului de a migra (schema nr. 1). În cadrul acestora, se face deosebire între factorii economici și cei neeconomici, între factorii de atracție (*pull factors*), care țin de țara receptoare și cei de respingere (*push factors*) care descriu, cu precădere, condițiile din țara de origine, la care se adaugă și factori de natura rețelelor de contacte (fluxuri de informații, costul transportului etc.).

¹ Mincer, J., *Family Migration Decisions*, Journal of Political Economy, 86, 1978.

² Stark, O., *The Migration of Labour*, Cambridge, 1991.

Pe lângă factorii deja menționați, numeroase studii empirice au încercat cuantificarea influențelor exercitate asupra fenomenelor migrației de către numeroși parametri, cum ar fi: oportunitățile de ocupare din țara de proveniență și/sau din cea de destinație, distanța care separă cele două țări, nivelul de educație, starea civilă, prezența/absența unui cămin și deținerea unei locuințe în proprietate, șocurile înregistrate de regimurile politice aflate la guvernare, structura sectorială a economiei (se apreciază că o pondere mare a ocupării în agricultură induce o propensiune redusă pentru emigrație, populația rurală fiind mai puternic legată de locul de baștină) etc.

Schema nr. 1

Factori care favorizează decizia de a migra

Categorii	Factori de atracție (Cerere de migrație)	Factori respingere (Ofertă de migrație)	Rețele / Altele
Economici	Locuri de muncă vacante, recrutare de forță de muncă, salarii mai bune, îmbătrânirea/declinul populației (în țara primitoare)	Șomaj, subocupare, salarii scăzute, creșterea demografică, depopularea de terenuri agricole (în țara de origine)	Costul comunicațiilor, al transportului
Neeconomici	Reunificarea familiei	Războaie, persecuții	Factori politico-instituționali, organizații de asistență, fluxuri de informații privind oportunități de găsimă a locurilor de muncă, salarii, spirit de aventură etc.

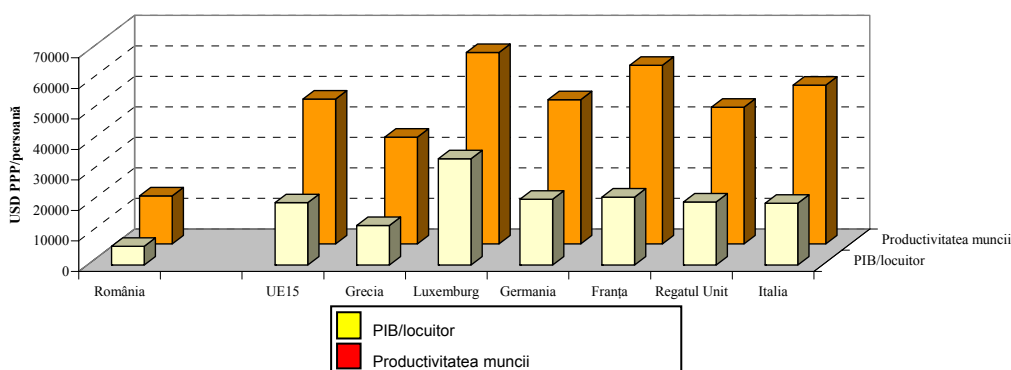
Sursa: prelucrări după Philip Martin; Jonas Widgren, *International Migration: Facing the Challenge*, Population Bulletin, Vol. 57, No. 1, March 2002.

3. Reducerea decalajelor în materie de venituri – principala miză pentru relaxarea fenomenelor migratorii

Întrucât literatura de specialitate recunoaște aproape fără excepție că *cel mai important factor* care contribuie la alimentarea fenomenelor migratorii îl reprezintă *decalajele în materie de venituri* (după unele aprecieri, o creștere a decalajului de venituri - măsurate la paritatea puterii de cumpărare - cu 1% echivalează cu o sporire a stocului de imigranți în țara primitoare cu 0,4%), am considerat extrem de utilă o încercare de previzionare a acestora pentru un interval de circa două decenii, pentru a vedea în ce măsură este posibilă relaxarea acestei restricții pe o perioadă de timp medie spre lungă, în cazul României, ca viitoare membră a UE. Din considerente legate de necesitatea utilizării unei metodologii unitare și pornind de la informațiile de care am dispus, am ales anul 1998 ca moment de pornire; toți indicatorii valorici au fost exprimați în dolari la paritatea puterii de cumpărare.

La începutul perioadei de referință pentru previziunile noastre (1998), *decalajele* între România și țările UE consemnează valori ridicate (graficul nr. 2, anexa nr. 1). Din punct de vedere al produsului intern brut ce revine pe un locuitor, acestea se înscriu între 5,7/1 comparativ cu Luxemburgul (34844USD PPP/pers, respectiv 6153 USD PPP/pers în România), 3,3/1 comparativ cu media UE15 (20419 USD PPP) și 2,1/1 față de nivelul atins de Grecia (12982 USD PPP). Posibilitățile de asigurare a unui nivel de trai ridicat - net superioare în UE – se realizează pe fondul unor productivități valorice pe măsură. În ceea ce privește nivelul productivității naționale a muncii (calculată ca raport între PIB și populația ocupată), UE consemna valori de 3 ori mai mari decât în România (47452 USD PPP/pers. ocupată, comparativ cu 15701 USD PPP/pers. ocupată), Luxemburg de 4 ori mai mari, iar Grecia de 2,2 ori mai mari.

Graficul nr. 2
Produsul intern brut per capita și productivitatea muncii în România și țările UE - anul 1998

Prognozele populației țin seama de o singură variantă de calcul în cazul țărilor UE15, elaborată prin extrapolarea tendințelor manifestate aici în ultimii 20 de ani. Pentru România, am avut în vedere mai multe variante (graficul nr. 3, anexa nr. 2), și anume:

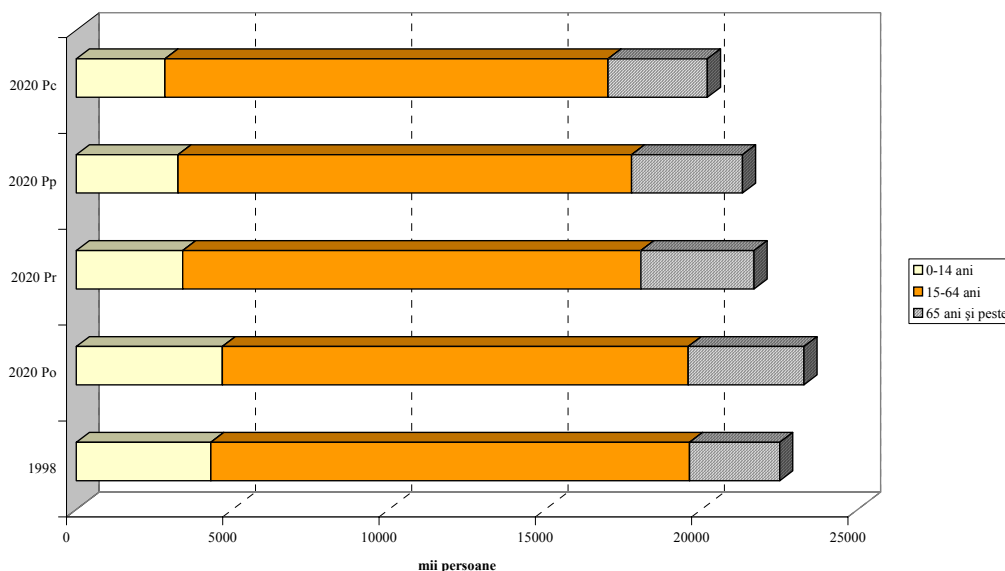
1. o variantă în care populația crește după o tendință caracterizată ca optimistă (Po);
2. o creștere a populației oarecum *realistă* (Pr);
3. o variantă pesimistă (Pp);
4. o variantă în care caracteristicile demografice rămân constante (Pc).

În toate cazurile populația în vârstă de muncă (15-64 de ani) astfel rezultată (4 variante) este însă mai redusă numeric la finele perioadei comparativ cu anul de pornire (1998). Acestei din urmă categorii de populație i-au fost atașate diferite variante de rate de activitate:

- a) o stabilitate a ratei de activitate a populației în vârstă de muncă la nivelul anului de referință (Ras);
- b) o rată de activitate în scădere, prin extrapolarea tendințelor ultimului deceniu (Rat);
- c) o rată de activitate optimă, în sensul că este atins nivelul cerut prin Strategia Europeană a Ocupării, de 70%;

Graficul nr. 3

Populația României - evoluții probabile

Prin combinarea premiselor privind evoluția populației totale cu cele privind ratele de activitate, au rezultat 12 variante de niveluri posibile ale populației active

a României anului 2020. Fiecăreia îi corespund câte trei valori diferite ale ratelor de ocupare a populației totale (astfel încât, în final, au rezultat 36 de estimări privind numărul efectiv al persoanelor ocupate din anul terminal):

- I. cazul în care rata de ocupare a populației active este stabilă, aceeași cu cea din anul de pornire (Ros);
- II. cazul în care rata de ocupare evoluează conform tendințelor din ultimii ani – varianta cea mai pesimistă (Rot);
- III. varianta unei rate de ocupare apropiate de normalitate, de un optimism moderat, corespunzătoare unei rate *naturale* a șomajului de 5% (Roo).

Modelul a condus la constatarea că, cel mai probabil, populația ocupată a României anului 2020 va fi inferioară numeric celei din prezent (anexele nr. 3 și 4). Din 36 de situații posibile, numai 11 contrazic afirmația anterioară (fiind vorba în general de combinații de două sau mai multe ipoteze optimiste). Cele mai drastice reduceri (până la 52,5% din nivelul inițial) rezultă prin combinarea unor variante pesimiste. În general însă, numărul persoanelor participante efectiv pe piața muncii din 2020 se înscrie între 70-80% din cifra corespunzătoare anului de referință (1998).

Pentru *estimarea nivelului veniturilor*, s-a ales ca *ancoră* ritmul mediu anual de evoluție a PIB (exprimat în USD PPP), plecând de la ideea că apropierea dintre România și țările UE în ceea ce privește nivelul PIB per capita – indiferent de cum va evolua populația - nu poate fi realizată fără o creștere substanțială a volumului total al rezultatelor economice. În acest fel, dinamica productivității naționale a muncii, deși din punct de vedere strict matematic apare ca un rezultat, reprezintă în realitate *restricția majoră* a îndeplinirii cu adevărat a oricăror prognoze.

În cazul României, au fost selectate (anexele nr. 5 și 6) patru variante posibile de creștere a PIB: ritmuri medii anuale de 4,6% (cel constat în cazul Greciei, în perioada de după aderarea la UE), 3% (limita inferioară, sub care economia României riscă o explozie a decalajelor), 8% (varianta cea mai optimistă, greu de realizat, întrucât este vorba de o medie pe 22 de ani consecutivi – caz rar sau deloc întâlnit între țările lumii) și, respectiv, 6% (un optimism ridicat, dar ceva mai moderat). Țărilor Europei Occidentale le-au fost atașate doar trei variante ale dinamicii PIB, toate de nivel comparativ mai redus, având în vedere, pe de o parte, constatările din realitatea ultimelor decenii sau chiar a perioadei curente și, pe de altă parte, nevoia mai puțin resimțită aici de creșteri absolute substanțiale ale veniturilor totale și per capita, combinată mai ales cu un efort pentru lărgire și susținere a noilor state: 1,5%, 2% și respectiv 3,5%.

Prin agregarea variantelor de creștere a PIB din România și din UE (4 x 3) cu cele de creștere a populației totale din România (anexa nr. 1) au rezultat în final 48 de posibile decalaje remanente (la sfârșitul perioadei 1998-2020) între nivelul PIB per capita din România și cel din fiecare țară actualmente membră UE15. Conform calculelor noastre, în anul 2020, posibilitatea ca venitul mediu pe locuitor (în USD PPP) din România să îl depășească pe cel al UE este de maxim 10/48, și aceasta numai în ipoteza (puțin probabilă) ca ritmul mediu anual al PIB

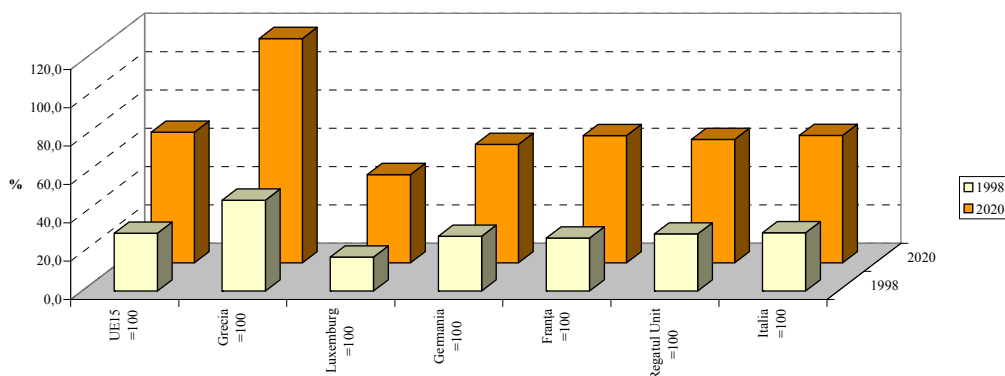
din țara noastră să nu scadă în nici un an sub 8% (desigur, deja 5 ani din intervalul de prognoză au trecut și acest eveniment nu a avut loc, astfel încât ar fi necesari ani de creștere economică cu două cifre).

I. Variantele mai realiste pentru România (4,6%, 3%) nu pot asigura depășirea actualelor decalaje; din aceste posibile stări viitoare, doar aproximativ jumătate ar permite o apropiere sensibilă de veniturile medii din Europa Occidentală (considerând media UE15 100%, România ar atinge 50-60%, față de numai 30,1% în 1998).

Comparațiile cu fiecare țară vest-europeană în parte sunt și mai neliniștitoare, cu o singură excepție. Românii ar putea atinge și depăși veniturile medii ale grecilor, dar numai dacă PIB-ul total al acestora din urmă nu va crește cu mai mult de 2% pe an și, în plus, populația din țara noastră nu evoluează conform variantei optimiste. În general însă, recuperarea decalajelor este extrem de înceată (0,25 – 1 puncte procentuale pe an), ba chiar decalajele sporesc dacă dinamica PIB în România – măsurată prin ritmul mediu anual de creștere - nu o depășește cu mai mult de 3 puncte procentuale pe cea a Occidentului, iar acesta din urmă se dezvoltă cu un ritm anual mai rapid de 2%.

Graficul nr. 4

PIB-ul per capita al României anului 2020 comparativ cu cel al unor țări din UE*

*) Varianta în care în România PIB crește cu 4,6% pe an și populația evoluează conform variantei realiste, iar în UE PIB crește cu 1,5% pe an.

Ca o exemplificare, aflată la limita dintre realism și optimism moderat (în România populația evoluează conform variantei realiste, iar PIB-ul un ritm de 4,6% pe an; în UE creșterea economică nu depășește 1,5% anual), graficul nr. 3 ilustrează decalajele ce ar mai rămâne de recuperat în anul 2020 între România și unele țări membre UE15: Grecia ar fi depășită cu 17 procente, dar celelalte țări membre ar continua să surclaseze România cu 30-40% sau chiar mai mult.

II. Cele două variante optimiste (8% și 6%) ar putea conduce la reducerea sensibilă a decalajelor, dar și în acest caz, depășirea lor apare

ca puțin probabilă, fiind consemnată doar în cazul Greciei sau în ipoteza în care optimismul pentru țara noastră este maxim, iar dinamica țărilor dezvoltate se situează la limita de jos.

În urma analizelor noastre, principalele concluzii se cantonează însă pe un alt plan, și anume cel al *productivității muncii* (anexele nr. 7 și 8). *Indiferent de varianta aleasă pentru evaluarea nivelului PIB per capita din România anului 2020, chiar și în cazurile în care decalajele în materie de venituri medii cu țările dezvoltate se adâncesc, productivitatea națională medie a muncii din România este obligată să se multiplice cu valori pe care le-am putea numi pe alocuri uriașe.* Chiar cele mai pesimiste variante din punct de vedere al ritmului de creștere economică, combinate cu cele mai optimiste posibilități de ocupare a forței de muncă naționale, nu pot avea loc decât dacă eficiența muncii sporește cu peste 45-50% (12 cazuri din 144 posibile). Țintele de un pesimism moderat în materie de venituri medii au nevoie de salturi impresionante ale productivității (niveluri de peste două – trei ori mai mari decât în prezent). Variantele pesimist-realiste de creștere a PIB presupun – ca regulă generală - o populație ocupată de două până la cinci ori mai eficientă și mai capabilă să dea naștere la valori economice. Variantele cele mai optimiste din punct de vedere al nivelului veniturilor din România anului 2020 au ca restricție majoră o creștere de peste 10 ori a rodniciei muncii, într-un interval de numai două decenii.

În condițiile evoluțiilor demografice probabile, creșterea nivelului de trai din România este condiționată în mod determinant de utilizarea mai eficientă a potențialului de care dispune, a capitalului uman național. Munca devine o restricție majoră atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ, care nu poate fi ocolită decât prin atragerea într-o măsură mai mare a diverselor categorii de populație potențial active pe piața muncii, pe de o parte, și, în egală măsură, prin măsuri menite să-i asigure acesteia posibilitatea practică de a realiza în fiecare zi mai mult decât ieri. Procesul este îngrijorător nu doar prin evaluarea eforturilor pe care le-ar presupune (materiale, financiare și umane), cât mai ales prin consecințele care decurg din nerealizarea lui efectivă.

Chiar și obiectivele economice modeste pot fi extrem de greu de pus în practică. Pe măsură ce analiza macroeconomică sumară pătrunde în detaliu, apar noi și noi restricții, a căror înlăturare poate părea la un moment dat ca extrem de dificilă, dacă nu imposibilă. Evoluțiile dorite pot fi atinse doar printr-o politică mult mai detaliată, decât simpla țintă iluzorie a stabilizării macroeconomice, iar instrumentele sunt cu atât mai eficiente cu cât ele se adresează mai puțin obiectivelor generale, ci își propun înlăturarea dificultăților majore, a *locurilor înguste* (credite, investiții, tehnologii, noi cunoștințe, locuri de muncă), care, o dată puse în mișcare, produc efecte asupra rezultatelor agregate. Numai prin eforturi cu adevărat remarcabile, prin perioade de acumulări îndelungate, neîntrerupte și dificile, urmate de scurte momente de salturi în materie de cunoștințe, aptitudini, calificări, tehnologii, economia României va putea intra cu adevărat în rândul statelor dezvoltate. Și, în plus, aceste eforturi nu pot fi ocolite nici dacă românii ar accepta să se îndepărteze de nivelul de venituri al europenilor din eșalonul fruntaș.

Practic, orice prognoză a migrației nu poate face abstracție de aceste constatări fundamentale; chiar și în cazul unor ritmuri de creștere accelerate, România va avea nevoie de multe decenii pentru a se apropia de nivelul PIB pe locuitor al țărilor vest-europene, astfel încât acest factor va influența puternic fenomenele migratorii încă 30-50 de ani. De altfel, dimensiunea acestui decalaj reprezintă în sine un factor perturbator, cu multiple implicații. Astfel, spre exemplu, tocmai ca urmare a salariilor mult mai reduse din România, s-a ajuns la situația ca valoarea transferurilor referitoare la veniturile din muncă ale lucrătorilor români în străinătate să reprezinte circa 20% din salariile nete ale tuturor angajaților naționali la nivelul anului 2000, egalând și chiar depășind ca dimensiune investițiile străine.

În ceea ce privește *decalajul privind oportunitățile de ocupare*, influența apare la prima vedere mai degrabă “*neutră*”, mai ales prin prisma indicatorului *rată de șomaj*. În realitate, și acest factor favorizează mișcarea est → vest, din mai multe considerente (rate mult mai înalte de ocupare și de activitate ale populației totale și ale celei în vârstă de muncă – obiectiv de 70% pentru UE – existența pe piața forței de muncă a Europei Occidentale a unor zone vacante, în special referitor la calificările înalte, dar nu numai).

O concluzie similară se desprinde și în ceea ce privește *analiza comparativă a mișcării naturale a populației*, atât România, cât și UE aflându-se în faza finală a tranziției demografice; dar, dacă pentru o țară săracă și de dimensiuni reduse ca a noastră posibilitatea intervenției prin politici demoeconomice este limitată – și chiar “autolimitată”, pasivă – Uniunea Europeană pare a iniția o atitudine mult mai activă.

Într-o cuvântare ținută în 12 iulie 2000, comisarul european pentru justiție și afaceri interne, Antonio Vitorino, declara: “UE se confruntă cu o transformare a situației economice și demografice... politica imigrației zero din ultimii 25 de ani nu mai dă rezultate.” Numeroase studii atrag atenția asupra tendințelor pe termen mediu și lung în ceea ce privește declinul demografic al Europei dezvoltate, care, pentru a putea fi contracarate, ar presupune cote mult mai înalte de imigrație, comparativ cu cele manifestate până în prezent (în funcție de obiectivul ales, de 3 până la 50 de ori mai mari – vezi tabelul nr. 2).

Tabelul nr. 2

Creșterea imigrației în Uniunea Europeană – sursă de acoperire a declinului demografic?

Țări	Imigranți în 1995 (mii pers.)	Migrația necesară anual în perioada 2000-2050 pentru a menține:					
		Populația din 1995		Populația în vârstă de muncă din 1995		Rata de dependență a populației vârstnice	
		Migranți (mii pers.)	Coeficient de multiplicare a imigrației (1995=1)	Migranți (mii pers.)	Coeficient de multiplicare a imigrației (1995=1)	Migranți (mii pers.)	Coeficient de multiplicare a imigrației (1995=1)
UE 15,	270	949	3,5	1588	5,9	13480	49,9
din care: primele 4 țări	237	677	2,9	1093	4,6	8884	37,5
Franta	7	29	4,1	109	15,6	1792	256,0
Germania	204	344	1,7	487	2,4	3630	17,8

Țări	Imigranți în 1995 (mii pers.)	Migrația necesară anual în perioada 2000-2050 pentru a menține:					
		Populația din 1995		Populația în vârstă de muncă din 1995		Rata de dependență a populației vârstnice	
		Migranți (mii pers.)	Coefficient de multiplicare a imigrației (1995=1)	Migranți (mii pers.)	Coefficient de multiplicare a imigrației (1995=1)	Migranți (mii pers.)	Coefficient de multiplicare a imigrației (1995=1)
Italia	6	251	41,8	372	62,0	2268	378,0
Regatul Unit	20	53	2,7	125	6,3	1194	59,7
celelalte 11 țări	33	272	8,2	495	15,0	4596	139,3
SUA	760	128	0,2	359	0,5	11851	15,6

* Raportul dintre populația în vârstă de peste 65 de ani și cea cuprinsă între 15-64 de ani.

Sursa: United Nations, *Replacement Migration: Is It a Solution to Declining and Ageing Population?*

4. Factorii politici și instituționali – un element în plină schimbare

Aparent, integrarea României la UE ar trebui să implice, cel puțin în faza finală, permiterea liberei circulații a persoanelor și a forței de muncă, condiție care, dacă ar fi aplicată de la bun început, ar putea conduce la *șocuri* migratorii importante. Tocmai de aceea, țările Uniunii au impus o îndeplinire graduală a acestei condiții, atât în cazul mai vechilor state aderate (Grecia, Spania, Portugalia), cât și al celor noi sau viitoare (între care și România). *Tratatul de la Amsterdam*, care a intrat în vigoare din 1999, prevede *adoptarea până în 2004 a unei politici comune privind imigrația și azilul politic*, având drept scop *gestionarea eficientă* a migrației, urmărirea și supravegherea coordonată a traficului ilegal de persoane, adoptarea unei poziții comune în domeniul cererilor de azil venite din partea cetățenilor unor țări terțe. Până la clarificarea politicii oficiale, estimările privitoare la dimensiunea și implicațiile fenomenelor migratorii est-vest rămân hazardate.

Prin intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam, anumite aspecte ale politicii în domeniul migrației devin responsabilitatea UE, și anume cele referitoare la:

- azil;
- libera circulație a persoanelor;
- acordarea vizelor;
- reglementarea trecerii frontierei externe a UE;
- politica imigrației;
- drepturile cetățenilor proveniți din țări terțe.

În tratatul de constituire a Comunității Europene, amendat prin Tratatul de la Amsterdam, sunt definite obiectivele care vor trebui atinse de UE în ceea ce privește politica imigrației și azilului (articolele nr. 61-63):

- eliminarea oricărui control al persoanelor, fie că este vorba de cetățeni UE sau ai altor țări, la trecerea frontierelor interne;
- măsurile care se impun la trecerea frontierelor externe UE (standarde și metode de control al persoanelor, reguli de acordare a vizelor);
- măsuri de fundamentare a condițiilor pentru ca cetățenii altor țări să poată beneficia de libertatea de a călători în interiorul UE pe o perioadă de maximum trei luni;
- măsuri privind azilul (criterii și mecanisme de stabilire a statului membru care este responsabil de rezolvarea cererii de azil, standarde minime de receptare a solicitanților de azil, standarde minime pentru statutul de refugiat și pentru procedurile de acordare și retragere a acestuia);
- măsuri privind refugiații provenind din țări terțe (standarde minime pentru acordarea unei protecții temporare, promovarea unui efort comun,

echilibrat între statele membre, pentru primirea refugiaților și suportarea consecințelor ce decurg din aceasta);

- măsuri pentru stăvilirea imigrației ilegale, inclusiv repatrierea celor care staționează ilegal pe teritoriul unui stat membru;
- măsuri vizând imigrația, respectiv condițiile de intrare și de ședere ale cetățenilor din țări terțe, proceduri de acordare a vizelor pe termen lung, inclusiv a celor acordate pe motiv de reunificare a familiei;
- măsuri care definesc drepturile și condițiile pentru ca cetățenii unor țări terțe, rezidenți în mod legal într-un stat membru, să se poată strămuta în alt stat membru.

Exceptând ultimele două tipuri, aceste măsuri urmează a fi adoptate în decursul a cinci ani de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam, adică cel mai târziu în 2004.

În opinia unor autori, o dată cu aderarea cu drepturi depline a noilor membri (10 din 2004, încă 2 ulterior, plus, eventual, Turcia) este de așteptat ca, dacă se trece direct la aplicarea principiului liberei circulații a persoanelor și a forței de muncă, numai în primul an valul de imigranți proveniți din aceste țări să se ridice la cifra de 335.000 de persoane, urmând ca până în 2010 aflusul să reprezinte 160.000 de persoane (din care 80% se vor cantona în Germania și Austria).

Ca urmare, Austria și Germania au solicitat – și au obținut câștig de cauză – ca imigrația provenită din țările nou intrate în Uniune să nu fie acceptată pentru primii doi ani. Ulterior, cele 15 țări actual membre au dreptul să aplice, în mod individual, aceeași politică încă trei ani, perioadă care poate fi la rândul ei prelungită până cel mult la nivelul anului 2011.

În ceea ce privește atragerea forței de muncă înalt calificate din exterior, un studiu efectuat la comanda Guvernului Regatului Unit clasifică metodele de abordare a acestei problematici în cinci tipuri:

- instituirea unui sistem comprehensiv de atragere a imigranților înalt calificați (acesta există deja în Germania - "cardul verde"- și în SUA - viza H1B);
- operarea unor modificări minore asupra mecanismului de acordare a permisului de muncă, pentru ca persoanele respective să poată avea acces mai rapid pe piața muncii (permis de lucru în regim de urgență pentru specialiștii TIC în Olanda, sau sistemul de acordare a dreptului de muncă în Irlanda);
- introducerea unor excepții în sistemul de acordare a permiselor de muncă sau o relaxare a reglementărilor în vigoare, pentru a facilita interesele angajatorilor în recrutarea specialiștilor străini (de exemplu, în Irlanda transferurile intracompanii sunt exceptate de la acordarea permisului de muncă, iar în Olanda nu fac obiectul testelor obligatorii pentru integrarea pe piața muncii);
- acordarea unor stimulente fiscale pentru lucrătorii străini plătiți cu salarii mari (în special, în țările nordice);

- politici pentru încurajarea reîntoarcerii în țara de origine a propriilor specialiști care au emigrat anterior (Irlanda).

În 2000, o dată cu boomul noilor tehnologii din domeniul comunicațiilor, patronii ramurilor implicate în acest proces au obținut din partea guvernului federal un program prin care se acordă dreptul la muncă (*green card*) pentru specialiștii în computere, plătiți cu peste 100.000 DM anual (45.000 USD). După ce în primul an au fost astfel încadrate 8.000 de persoane, în 2001 Germania și-a propus atragerea a 50.000 de lucrători înalt calificați anual, fie prin acordarea așa-numitelor *green card*, fie prin selecția specialiștilor pe baza unei grile de punctaj, fie prin acordarea statutului de imigrant, în cazul în care persoana respectivă este angajată de un patron național (este, în special, cazul studenților străini care absolvă cursurile unei universități germane). Se dorea, de asemenea, redactarea și promulgarea primei legi referitoare la imigrație până la sfârșitul anului 2001, lucru care însă nu s-a reușit.

Cel puțin până în prezent, factorii politici instituționali joacă mai degrabă un rol frenator decât unul stimulator pentru emigrația din România către UE. Țările membre au început să-și edifice o politică comună în materie de migrație, într-un context care înclina net balanța către respingerea noilor veniți, reflectând teama guvernelor și, mai ales, a publicului larg de la nivel național de perturbațiile care pot să apară. Având în vedere însă unele fenomene semnalate deja, și în special îmbătrânirea demografică (care generează încă de pe acum dificultăți și nemulțumiri manifeste în legătură cu sistemul de pensii și asigurări), dar și unele disfuncționalități de pe piața muncii, unele guverne vest-europene, mai ales la îndemnul patronilor, sunt tentate să își modifice poziția. Am spune chiar că, în momentul actual, factorii politici-instituționali sunt poate cel mai greu de prezis. Oricum, chiar dacă nu vor avea loc adevărate răsturnări de situație, este cert că, cel puțin în ce-i privește pe cei supercalificați, atitudinea țărilor de destinație va fi net favorabilă, fapt care ar solicita o contrareacție din partea României, pentru a reduce pierderea în materie de capital uman care ar interveni în acest caz.

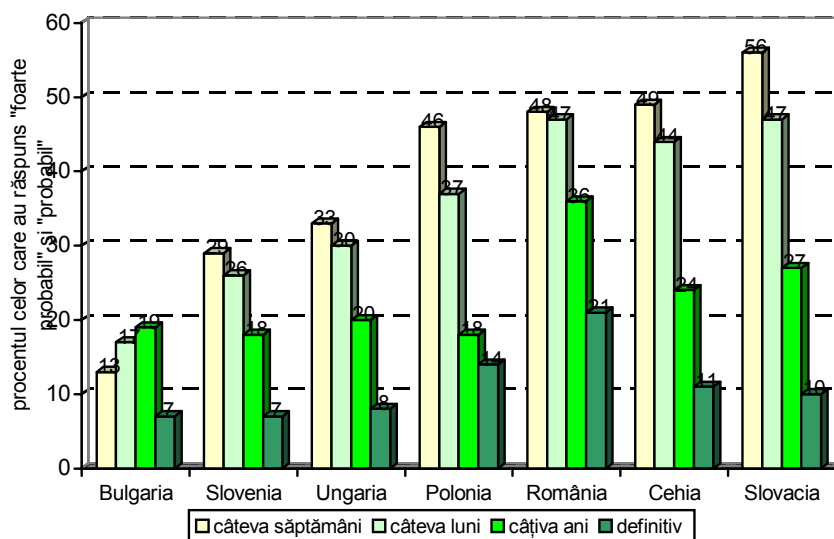
5. Emigrația din România. Încotro?

Există numeroase încercări de prognozare a fenomenelor migratorii, mai mult sau mai puțin reușite, inclusiv în ceea ce privește țările care vor adera la UE; în funcție de factorii pe care acestea pun accent, de modelul teoretico-metodologic ales și de premisele mai mult sau mai puțin obiective de la care se pornește, rezultatele obținute variază însă în limite extrem de mari, ceea ce ridică numeroase semne de întrebare asupra oportunității și utilității unui asemenea demers (de la un studiu la altul, amplitudinea prognozată a migrației nete variază între 2%-50% din populația României, pentru următorii 30 de ani).

Pornind de la ideea că decizia de a migra aparține, dincolo de orice, persoanei, se poate formula o primă estimare prin interogarea eventualilor subiecți. Există, în cazul țărilor central și est-europene (între care și România), o serie întregă de factori favorizanți ai emigrației, de natură diferită, printre care putem aminti: costul relativ redus al transportului, renunțarea la sistemul vizelor (chiar dacă numai pentru circulația persoanelor, nu și pentru cea a forței de muncă), posibilitățile de informare oferite de noile tehnologii din domeniul comunicațiilor și, nu în ultimul rând, factori subiectivi care țin de percepția și sistemul de valori ale individului (graficul nr. 5).

Graficul nr. 5

Cetățenii din Europa Centrală și de Est care ar dori să lucreze în străinătate

Sursa: Sondaj IOM (1998), în *IZA Research Report No. 3, July 1999 (Assessment of Possible Migration Pressure and its Labour Market Impact Following EU Enlargement to CEE, Thomas K. Bauer, Klaus F. Zimmermann)*.

În ceea ce privește înclinația de a emigra definitiv, la nivelul anului 1998, România se situa pe primul loc în rândul celor câteva țări din Europa Orientală care au făcut obiectul unui sondaj, 21% din populație declarând că acest lucru este *probabil* sau *foarte probabil*. Aceeași constatare rămâne valabilă și în ceea ce privește dorința de a emigra pentru muncă pe o perioadă de câțiva ani sau de câteva luni (36%, respectiv 47% din răspunsuri fiind afirmative).

Evident că, apreciate ca atare, cifrele respective conduc la concluzii dezolante, chiar catastrofale, valabile în linii mari și pentru celelalte țări candidate, dar și pentru statele vizate ca destinație, între care pe primul loc se situează ca și până acum Germania, Austria, Franța, Regatul Unit (tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3

Țările vizate de potențialii emigranți din Europa Centrală și de Est

%

Țara de destinație Țara de origine	Germania		Austria		Franța		Regatul Unit		Scandinavia		Alte țări din UE	
	pentru emigrare	pentru muncă temporară	pentru emigrare	pentru muncă temporară	pentru emigrare	pentru muncă temporară	pentru emigrare	pentru muncă temporară	pentru emigrare	pentru muncă temporară	pentru emigrare	pentru muncă temporară
România	12	5	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1
Polonia	36	15	4	3	5	5	6	7	5	5	4	5
Cehia	38	5	26	6	17	6	24	5	17	10	4	5
Slovacia	17	0	8	1	2	1	4	0	1	1	3	1
Ungaria	25	10	13	6	2	2	3	2	2	2	1	1
Slovenia	1	0	4	0	1		2	0	1		1	0
Croația	43	26	9	6	3	2	4	2	6	7	6	6
Bulgaria	15	5	2	1	2	1	1	1	1	1	5	2

Sursa: Sondaj IOM (1998), în *IZA Research Report No. 3, July 1999 (Assessment of Possible Migration Pressure and its Labour Market Impact Following EU Enlargement to CEE*, Thomas K. Bauer, Klaus F. Zimmermann).

Dacă avem în vedere însă că între intenție și faptă există o mare distanță, care nu se reduce de la sine, estimările cu privire la migrația potențială sunt mult diminuate. Astfel, în ceea ce privește gradul de pregătire pentru punerea efectivă în aplicare a planurilor de emigrare, România ocupă cel mai adesea ultimele locuri. Procentul celor care își perfecționează cunoștințele de limbi străine în vederea emigrării, al celor care își sporesc calificarea în același scop sau au solicitat deja un loc de muncă în exterior, ne situează pe penultima poziție (13%, 9%, respectiv 4%). Cu excepția demersurilor întreprinse în vederea obținerii de informații, pregătirile pentru emigrare sunt mult inferioare intențiilor, ceea ce denotă mai degrabă o nemulțumire față de condițiile de muncă și viață din interior, decât o hotărâre fermă de a părăsi țara.

Referitor la capacitatea de absorbție a țărilor actualmente membre UE, chiar în cazul în care aceste scenarii s-ar pune în aplicare, ele ar conduce la un aflus anual de imigranți din Europa de Est (incluzând și fosta Uniune Sovietică) de circa

0,2-2,1% din populația existentă. Ținând seama că în prezent Germania se confruntă deja cu o rată anuală netă de imigrație de aproximativ 1% din populație, perspectiva unor evoluții catastrofice pare mai degrabă fantezistă¹.

Tabelul nr. 4

Gradul de pregătire a eventualei emigrări

%

	Polonia	Cehia	Slovacia	Ungaria	Slovenia	Croația	Bulgaria	România
Învățarea unei limbi străine	39	24	17	13	14	16	10	13
Obținerea unei calificări	21	17	9	10	13	12	7	9
Vinderea proprietăților personale	11	1	2	0	2	3	0	2
Obținerea de informații	38	13	14	8	9	12	15	14
Solicitarea unei slujbe	28	5	5	4	2	4	6	4
Găsirea unui loc de cazare	23	5	4	2	2	4	3	1
Solicitarea actelor necesare	24	3	3	3	2	3	5	2
Contactarea unor persoane	16	3	2	6	2	5	7	4
Altele	12	4	2	2	3	7	2	4

Sursa: Sondaj IOM (1998), în *IZA Research Report No. 3, July 1999 (Assessment of Possible Migration Pressure and its Labour Market Impact Following EU Enlargement to CEE*, Thomas K. Bauer, Klaus F. Zimmermann).

O variantă mai realistă de previzionare întâlnim în cazul unui raport înaintat Comisiei Europene de un colectiv de autori, sub coordonarea lui Herbert Brucker, care pornește de la analiza proceselor migratorii de până acum în cazul Germaniei și extrapolează concluziile la întreaga Uniune Europeană, pe baza unui *model econometric* atent construit.

Casetă nr. 1

Un model econometric de evaluare a migrației potențiale

Modelul pornește de la premisa că indivizii își construiesc așteptările privind veniturile (în țara lor natală și în exterior) pornind de la decalajele constatate în trecut. Astfel, valorile prezente ale migrației sunt determinate de valorile trecute ale raporturilor de venituri.

$$\Delta mst_{h,t} = \beta_1 * \Delta \ln(w_f / w_h)_t + \beta_2 * \Delta \ln(e_f)_t + \beta_3 * \Delta \ln(e_h)_t + \beta_4 * \ln(w_f / w_h)_{t-1} + \beta_5 * \ln(e_f)_{t-1} + \beta_6 * \ln(e_h)_{t-1} + \beta_7 * mst_{h,t-1} + \beta_8 * FREE + \beta_9 * GUEST + \beta_{10} * COUNTRY$$

¹ SOPEMI – Trends in International Migration: Annual Report, OECD, Paris, 1998.

<p>mst_h - ponderea stocului populației migrante în populația țării de origine</p> <p>w_f - salariile din țara receptoare</p> <p>w_h - salariile din țara de origine</p> <p>e_f - rata de ocupare în țara receptoare</p> <p>e_h - rata de ocupare în țara de origine</p> <p>FREE - variabilă ce desemnează libertatea de circulație în interiorul UE</p> <p>GUEST - variabilă dependentă de acordurile instituționale încheiate între țara de origine și UE cu privire la circulația forței de muncă</p> <p>COUNTRY - variabilă ce cuantifică influența altor factori politico-instituționali specifici</p> <p>h - țara de origine</p> <p>f - țara receptoare</p>
--

Sursa: Herbert Brucker ș.al., *Raport înaintat Comisiei Europene*, 2001.

Tabelul nr. 5

Previziuni cu privire la migrația din Europa Centrală și de Est către UE 15

Anul	Rezidenți din țările central și est-europene	Intrările nete de rezidenți din țările est-europene					
	1998	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Austria	103000	30020	17739	9972	5107	2101	286
Belgia	10773	3140	1855	1043	534	220	30
Danemarca	8863	2583	1526	858	439	181	25
Finlanda	11985	3493	2064	1160	594	245	33
Franța	22000	6412	3789	2130	1091	449	61
Germania	554869	161720	95560	53721	27510	11320	1539
Grecia	20131	5867	3467	1949	998	411	56
Irlanda	200	58	34	19	10	4	1
Italia	34490	10052	5940	3339	1710	704	96
Luxemburg	700	204	121	68	35	14	2
Olanda	9606	2800	1654	930	476	196	27
Portugalia	781	228	135	76	39	16	2
Spania	10539	3072	1815	1020	523	215	29
Suedia	26191	7634	4511	2536	1299	534	73
Regatul Unit	39000	11367	6717	3776	1934	796	108
UE 15	853128	248650	146927	82597	42299	17406	2368
din care, proveniți din România:							
în UE 15	173931	50693	29955	16839	8624	3549	483
în Germania	109256	49223	29035	16255	8238	3275	265

Sursa: Prelucrări pe baza prognozelor UE.

Prelucrând cifrele rezultate din acest studiu, se poate aprecia că, în ipoteza în care UE își va deschide porțile pentru intrarea forței de muncă din România, în următorii 30 de ani, totalul cumulat al emigranților români către piața vest-europeană poate atinge până la 700.000-1.000.000 de persoane (tabelul nr. 5). O asemenea cifră ar reprezenta circa 3-5% din populația actuală a României și ar

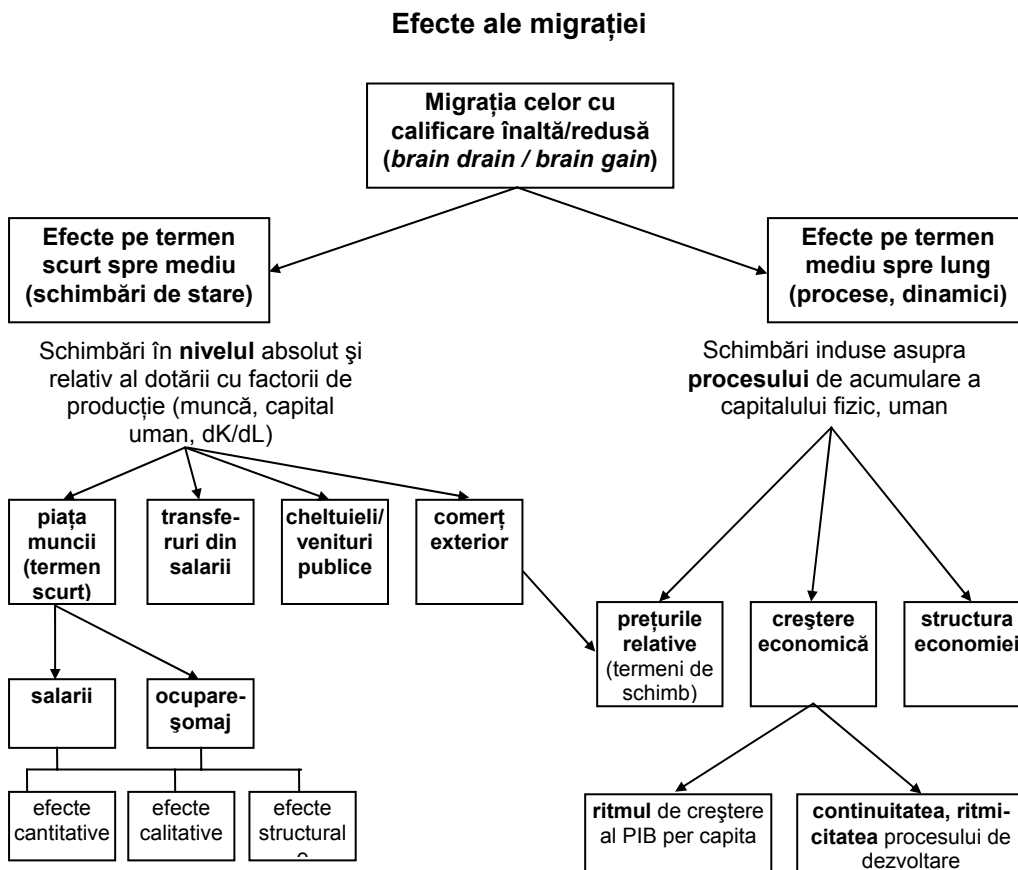
amplifica și mai mult declinul demografic, generând multiple efecte asupra economiei și societății, în general (directe și indirecte, pe termen scurt, mediu și lung etc.).

Dacă, în plus, avem în vedere că aprecierile se referă doar la circulația persoanelor având ca destinație UE, iar în ultimii 25 de ani aceasta a cumulat doar 62% din totalul emigrației române, cu tendință de scădere în ultimii ani (până la mai puțin de 40% în 2000), ca urmare a reorientării celor plecați către alte destinații mai permissive (Canada, SUA, Australia), ar fi necesară aproximativ o dublare a ratei emigrației pentru a putea reflecta ansamblul procesului (de la 3-5% din populația actuală la 6-10%). Comparativ însă cu nivelul prognozat al populației totale a țării, aflată și așa în declin, pierderea umană pentru România ar înregistra în plus încă unul-două puncte procentuale.

Dincolo însă de cifrele ca atare – ipotetice și discutabile, oricum – este poate la fel de important să se aibă în vedere caracteristicile tipologice ale celor care pleacă sau urmează să părăsească țara. Ridicarea bruscă a restricțiilor pentru migrarea forței de muncă înspre UE, în condițiile actualelor decalaje privind veniturile, chiar dacă pentru țările actualmente membre nu ar reprezenta decât un val ceva mai puternic, ar putea produce însă efecte dezastruoase pentru România, și aceasta din mai multe considerente.

În primul rând, avem în vedere ponderea extrem de ridicată a sectorului primar în totalul populației ocupate și greutatea specifică a populației rurale, de asemenea peste medie, care se constată în țara noastră. Dacă ar fi să dăm crezare teoriilor care afirmă că persoanele care activează în agricultură sunt cel mai puțin pasibile a emigra, am ajunge la concluzia că, practic, potențialul migrator al României este cantonat în mai puțin de două treimi din populația ocupată (sectorul secundar și cel terțiar), respectiv în mai puțin de jumătate din cea totală (mediul urban). În plus, nimic nu garantează că, o dată pornit, talazul plecărilor va antrena, în proporții egale, diferitele profesii, calificări, ramuri, grupe de vârstă, ba dimpotrivă, este de așteptat ca structura populației active naționale să fie profund afectată.

În prezent, România nu este pregătită să facă față unei asemenea situații, impunându-se cu acuitate implementarea unei politici naționale active în domeniu, pentru a preveni și atenua, prin diferite pârghii, eventualele șocuri, care, chiar dacă s-ar manifesta temporar, ar putea produce efecte incalculabile.

Sursa: Hille, H. and Th. Straubhaar, *The impact of the EU-enlargement on Migration Movements and Economic Integration: Results of Recent Studies*, OECD, 2001.

Anexa nr. 1

Nivelul decalajelor în materie de PIB per capita dintre România și țări din UE15 – 1998 și prognoze 2020
ponderea României în nivelul țărilor respective

Variante de prognoze pentru țări din UE 15	1998	Variante de prognoze pentru România																
		PIB 4,6%				PIB 3%				PIB 8%				PIB 6%				
		Po	Pr	Pp	Pc	Po	Pr	Pp	Pc	Po	Pr	Pp	Pc	Po	Pr	Pp	Pc	
PIB 1,5%	UE 15	30,1	63,6	68,2	69,4	73,3	36,5	39,2	39,9	42,1	128,5	137,9	140,3	148,2	85,2	91,4	93,0	98,2
	Grecia	47,4	109,1	117,1	119,2	125,8	62,7	67,3	68,5	72,3	220,5	236,8	240,9	254,3	146,2	156,9	159,7	168,6
	Luxemburg	17,7	42,9	46,1	46,9	49,5	24,7	26,5	26,9	28,5	86,8	93,1	94,8	100,1	57,5	61,7	62,8	66,3
	Germania	28,5	57,6	61,9	62,9	66,5	33,1	35,6	36,2	38,2	116,5	125,1	127,2	134,3	77,2	82,9	84,3	89,0
	Franța	27,6	61,9	66,5	67,6	71,4	35,6	38,2	38,9	41,0	125,1	134,3	136,7	144,3	82,9	89,0	90,6	95,7
	Regatul Unit	29,8	60,0	64,4	65,6	69,2	34,5	37,0	37,7	39,8	121,3	130,3	132,5	139,9	80,4	86,3	87,8	92,7
	Italia	30,4	62,0	66,5	67,7	71,5	35,6	38,2	38,9	41,1	125,3	134,5	136,8	144,5	83,0	89,1	90,7	95,8
PIB 2%	UE 15	30,1	57,1	61,3	62,3	65,8	32,8	35,2	35,8	37,8	115,3	123,8	126,0	133,0	76,4	82,1	83,5	88,2
	Grecia	47,4	97,9	105,1	107,0	112,9	56,3	60,4	61,5	64,9	197,9	212,5	216,2	228,3	131,2	140,9	143,3	151,3
	Luxemburg	17,7	38,5	41,4	42,1	44,4	22,1	23,8	24,2	25,5	77,9	83,6	85,1	89,8	51,6	55,4	56,4	59,5
	Germania	28,5	51,7	55,5	56,5	59,6	29,7	31,9	32,5	34,3	104,5	112,2	114,2	120,6	69,3	74,4	75,7	79,9
	Franța	27,6	55,6	59,7	60,7	64,1	31,9	34,3	34,9	36,8	112,3	120,6	122,7	129,5	74,4	79,9	81,3	85,9
	Regatul Unit	29,8	53,9	57,8	58,9	62,1	31,0	33,2	33,8	35,7	108,9	116,9	119,0	125,6	72,2	77,5	78,8	83,2
	Italia	30,4	55,6	59,7	60,8	64,2	32,0	34,3	34,9	36,9	112,4	120,7	122,8	129,7	74,5	80,0	81,4	85,9
PIB 3,5%	UE 15	30,1	46,0	49,4	50,3	53,1	26,5	28,4	28,9	30,5	93,0	99,9	101,6	107,3	61,7	66,2	67,4	71,1
	Grecia	47,4	79,0	84,8	86,3	91,1	45,4	48,8	49,6	52,4	159,7	171,5	174,5	184,2	105,9	113,7	115,6	122,1
	Luxemburg	17,7	31,1	33,4	34,0	35,8	17,9	19,2	19,5	20,6	62,8	67,5	68,6	72,5	41,6	44,7	45,5	48,0
	Germania	28,5	41,7	44,8	45,6	48,1	24,0	25,8	26,2	27,7	84,4	90,6	92,1	97,3	55,9	60,0	61,1	64,5
	Franța	27,6	44,8	48,1	49,0	51,7	25,8	27,7	28,1	29,7	90,6	97,3	99,0	104,5	60,1	64,5	65,6	69,3
	Regatul Unit	29,8	43,5	46,7	47,5	50,1	25,0	26,8	27,3	28,8	87,9	94,3	96,0	101,3	58,2	62,5	63,6	67,2
	Italia	30,4	44,9	48,2	49,0	51,8	25,8	27,7	28,2	29,8	90,7	97,4	99,1	104,6	60,1	64,6	65,7	69,3

Notă: pentru România:

Po – Evoluția populației României conform variantei optimiste

Pr – Evoluția populației României conform variantei realiste

Pp – Evoluția populației României conform variantei pesimiste

Pc – Evoluția populației României conform variantei constante

PIB 4,6% - PIB-ul României crește cu 4,6% în medie pe an

PIB 3% - PIB-ul României crește cu 3% în medie pe an

PIB 8% - PIB-ul României crește cu 8% în medie pe an

PIB 6% - PIB-ul României crește cu 6% în medie pe an

Sursa: prelucrări proprii.

pentru UE 15:

PIB 1,5% - PIB-ul UE 15 crește cu un ritm mediu anual de 1,5%

PIB 2% - PIB-ul UE 15 crește cu un ritm mediu anual de 2%

PIB 3,5% - PIB-ul UE 15 crește cu un ritm mediu anual de 3,5%

Anexa nr. 2

Populația României – evoluții probabile

mii persoane

	1998	2020			
		Po	Pr	Pp	Pc
Total	22503	23282	21686	21314	20188
0 – 14 ani	4300	4671	3406	3255	2838
15 – 64 ani	15319	14910	14660	14514	14175
65 ani și peste	2884	3701	3620	3545	3175

Notă:

*Po – Evoluția populației României conform variantei optimiste**Pr – Evoluția populației României conform variantei realiste**Pp – Evoluția populației României conform variantei pesimiste**Pc – Evoluția populației României conform variantei constante*

Sursa: Constanța Mihăescu, Îmbătrânirea demografică și implicațiile accentuării acesteia asupra ofertei de forță de muncă, Studiu IEN, 2001.

Anexa nr. 3

Evoluții probabile ale populației ocupate din România

mii persoane

		1998	2020			
			Po	Pr	Pp	Pc
Ras	Ros	8813	8580,4	8436,5	8352,5	8157,4
	Rot	8813	6340,1	6233,8	6171,7	6027,6
	Roo	8813	9099,5	8946,9	8857,8	8650,9
Rat	Ros	8813	6583,7	6473,3	6408,9	6259,2
	Rot	8813	4864,8	4783,2	4735,6	4625,0
	Roo	8813	6982,0	6865,0	6796,6	6637,8
Rao	Ros	8813	9349,5	9192,8	9101,2	8888,6
	Rot	8813	6908,4	6792,6	6725,0	6567,9
	Roo	8813	9915,2	9748,9	9651,8	9426,4

Notă:

*Po – Evoluția populației României conform variantei optimiste**Pr – Evoluția populației României conform variantei realiste**Pp – Evoluția populației României conform variantei pesimiste**Pc – Evoluția populației României conform variantei constante**Ras – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă este stabilă (1998)**Rat – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă evoluează conform tendințelor manifestate în perioada 1990-1998**Rao – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă este cea din obiectivele UE (70%)**Ros – Rata de ocupare a populației active este stabilă (1998)**Rot – Rata de ocupare a populației active evoluează conform tendințelor manifestate în perioada 1990-1998**Roo – Rata de ocupare a populației active este optimă (95%)*

Sursa: prelucrări proprii.

Anexa nr. 4

Dinamici probabile ale populației ocupate din România

%(1998=100)

		1998	2020			
			Po	Pr	Pp	Pc
Ras	Ros	100,0	97,4	95,7	94,8	92,6
	Rot	100,0	71,9	70,7	70,0	68,4
	Roo	100,0	103,3	101,5	100,5	98,2
Rat	Ros	100,0	74,7	73,5	72,7	71,0
	Rot	100,0	55,2	54,3	53,7	52,5
	Roo	100,0	79,2	77,9	77,1	75,3
Rao	Ros	100,0	106,1	104,3	103,3	100,9
	Rot	100,0	78,4	77,1	76,3	74,5
	Roo	100,0	112,5	110,6	109,5	107,0

Notă:

*Po – Evoluția populației României conform variantei optimiste**Pr – Evoluția populației României conform variantei realiste**Pp – Evoluția populației României conform variantei pesimiste**Pc – Evoluția populației României conform variantei constante**Ras – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă este stabilă (1998)**Rat – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă evoluează conform tendințelor manifestate în perioada 1990-1998**Rao – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă este cea din obiectivele UE (70%)**Ros – Rata de ocupare a populației active este stabilă (1998)**Rot – Rata de ocupare a populației active evoluează conform tendințelor manifestate în perioada 1990-1998**Roo – Rata de ocupare a populației active este optimă (95%)*

Sursa: prelucrări proprii.

Anexa nr. 5

Evoluții probabile ale PIB

mild. USD PPP

	1998	2020			
		variante de ritm mediu anual 1998-2020			
		4,6%	3%	8%	6%
România	138,4	372,2	213,9	752,3	498,6
		variante de ritm mediu anual 1998-2020			
		1,50%	2%	3,50%	
UE 15	7554,6	10482,5	11679,2	14475,4	
Grecia	136,9	190,0	211,7	262,4	
Luxemburg	14,9	20,6	23,0	28,5	
Germania	1772,5	2459,4	2740,2	3396,2	
Franța	1309,4	1816,9	2024,3	2509,0	
Regatul Unit	1220,4	1693,4	1886,7	2338,5	
Italia	1167,2	1619,5	1804,4	2236,4	

Sursa: prelucrări proprii.

Anexa nr. 6

Evoluții probabile ale PIB

% (1998=100)

	1998	2020			
		variante de ritm mediu anual 1998-2020			
		4,6%	3%	8%	6%
România	100,0	269,0	154,6	543,7	360,4
		variante de ritm mediu anual 1998-2020			
		1,50%	2%	3,50%	
UE 15	100,0	138,8	154,6	191,6	
Grecia	100,0	138,8	154,6	191,6	
Luxemburg	100,0	138,8	154,6	191,6	
Germania	100,0	138,8	154,6	191,6	
Franța	100,0	138,8	154,6	191,6	
Regatul Unit	100,0	138,8	154,6	191,6	
Italia	100,0	138,8	154,6	191,6	

Sursa: prelucrări proprii.

Anexa nr. 7

Nivelul necesar al productivității muncii din România anului 2020,
pentru îndeplinirea prognozelor de creștere a PIB per capita

USD PPP/persoană ocupată

Variante de evoluție ale ratelor de activitate ale populației în vârstă de muncă			1998	Variante de creștere medie anuală a PIB															
				PIB 4,6%				PIB 3%				PIB 8%				PIB 6%			
				Variante de creștere a populației totale				Variante de creștere a populației totale				Variante de creștere a populației totale				Variante de creștere a populației totale			
				Po	Pr	Pp	Pc	Po	Pr	Pp	Pc	Po	Pr	Pp	Pc	Po	Pr	Pp	Pc
Ras	Variante de creștere ale ratelor de ocupare ale populației active	Ros	15.701	43.375	44.115	44.558	45.624	24.931	25.357	25.612	26.224	87.673	89.168	90.065	92.219	58.113	59.104	59.698	61.126
		Rot	15.701	58.702	59.703	60.303	61.745	33.741	34.316	34.661	35.490	118.652	120.675	121.889	124.804	78.647	79.988	80.793	82.725
		Roo	15.701	40.901	41.598	42.017	43.021	23.509	23.910	24.151	24.728	82.671	84.081	84.927	86.958	54.797	55.732	56.293	57.639
Rat	Variante de creștere ale ratelor de ocupare ale populației active	Ros	15.701	56.530	57.494	58.072	59.460	32.492	33.047	33.379	34.177	114.262	116.211	117.379	120.186	75.737	77.029	77.803	79.664
		Rot	15.701	76.504	77.809	78.591	80.471	43.973	44.723	45.173	46.254	154.635	157.273	158.855	162.654	102.498	104.246	105.295	107.813
		Roo	15.701	53.305	54.213	54.759	56.069	30.639	31.161	31.475	32.227	107.744	109.580	110.683	113.330	71.416	72.634	73.365	75.119
Rao	Variante de creștere ale ratelor de ocupare ale populației active	Ros	15.701	39.807	40.485	40.893	41.871	22.880	23.270	23.505	24.067	80.461	81.832	82.656	84.632	53.332	54.241	54.787	56.097
		Rot	15.701	53.873	54.791	55.342	56.666	30.965	31.493	31.810	32.571	108.892	110.748	111.862	114.537	72.177	73.408	74.146	75.919
		Roo	15.701	37.536	38.176	38.560	39.482	21.575	21.943	22.164	22.694	75.870	77.164	77.940	79.804	50.289	51.147	51.662	52.897

Notă:

PIB 4,6% - PIB-ul României crește cu 4,6% în medie pe an

PIB 3% - PIB-ul României crește cu 3% în medie pe an

PIB 8% - PIB-ul României crește cu 8% în medie pe an

PIB 6% - PIB-ul României crește cu 6% în medie pe an

Po – Evoluția populației României conform variantei optimiste

Pr – Evoluția populației României conform variantei realiste

Pp – Evoluția populației României conform variantei pesimiste

Pc – Evoluția populației României conform variantei constante

Sursa: prelucrări proprii.

Ras – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă este stabilă (1998)

Rat – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă evoluează conform tendințelor manifestate în perioada 1990-1998

Rao – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă este cea din obiectivele UE (70%)

Ros – Rata de ocupare a populației active este stabilă (1998)

Rot – Rata de ocupare a populației active evoluează conform tendințelor manifestate în perioada 1990-1998

Roo – Rata de ocupare a populației active este optimă (95%)

Anexa nr. 8

Creșterea de productivitate a muncii, necesară în perioada 1989-2020 pentru realizarea prognozelor
procente (1998=100)

Variante de evoluție ale ratelor de activitate ale populației în vârstă de muncă			1998	Variante de creștere medie anuală a PIB															
				PIB 4,6%				PIB 3%				PIB 8%				PIB 6%			
				Variante de creștere a populației totale				Variante de creștere a populației totale				Variante de creștere a populației totale				Variante de creștere a populației totale			
				Po	Pr	Pp	Pc	Po	Pr	Pp	Pc	Po	Pr	Pp	Pc	Po	Pr	Pp	Pc
Ras	Variante de creștere ale ratelor de ocupare ale populației active	Ros	100,0	276,3	281,0	283,8	290,6	158,8	161,5	163,1	167,0	558,4	567,9	573,6	587,3	370,1	376,4	380,2	389,3
		Rot	100,0	373,9	380,2	384,1	393,3	214,9	218,6	220,8	226,0	755,7	768,6	776,3	794,9	500,9	509,4	514,6	526,9
		Roo	100,0	260,5	264,9	267,6	274,0	149,7	152,3	153,8	157,5	526,5	535,5	540,9	553,8	349,0	355,0	358,5	367,1
Rat	Variante de creștere ale ratelor de ocupare ale populației active	Ros	100,0	360,0	366,2	369,9	378,7	206,9	210,5	212,6	217,7	727,7	740,2	747,6	765,5	482,4	490,6	495,5	507,4
		Rot	100,0	487,3	495,6	500,6	512,5	280,1	284,8	287,7	294,6	984,9	1.001,7	1.011,8	1.035,9	652,8	663,9	670,6	686,7
		Roo	100,0	339,5	345,3	348,8	357,1	195,1	198,5	200,5	205,3	686,2	697,9	704,9	721,8	454,9	462,6	467,3	478,4
Rao	Variante de creștere ale ratelor de ocupare ale populației active	Ros	100,0	253,5	257,9	260,4	266,7	145,7	148,2	149,7	153,3	512,5	521,2	526,4	539,0	339,7	345,5	348,9	357,3
		Rot	100,0	343,1	349,0	352,5	360,9	197,2	200,6	202,6	207,4	693,5	705,4	712,5	729,5	459,7	467,5	472,2	483,5
		Roo	100,0	239,1	243,1	245,6	251,5	137,4	139,8	141,2	144,5	483,2	491,5	496,4	508,3	320,3	325,8	329,0	336,9

Notă: PIB 4,6% - PIB-ul României crește cu 4,6% în medie pe an
 PIB 3% - PIB-ul României crește cu 3% în medie pe an
 PIB 8% - PIB-ul României crește cu 8% în medie pe an
 PIB 6% - PIB-ul României crește cu 6% în medie pe an

Po – Evoluția populației României conform variantei optimiste
 Pr – Evoluția populației României conform variantei realiste
 Pp – Evoluția populației României conform variantei pesimiste
 Pc – Evoluția populației României conform variantei constante
 Sursa: prelucrări proprii.

Ras – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă este stabilă (1998)
 Rat – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă evoluează conform tendințelor manifestate în perioada 1990-1998
 Rao – Rata de activitate a populației în vârstă de muncă este cea din obiectivele UE (70%)
 Ros – Rata de ocupare a populației active este stabilă (1998)
 Rot – Rata de ocupare a populației active evoluează conform tendințelor manifestate în perioada 1990-1998
 Roo – Rata de ocupare a populației active este optimă (95%)

Surse bibliografice

- Bauer, Thomas K.; Zimmermann, Klaus F. - *IZA Research Report No. 3*, July 1999 (*Assessment of Possible Migration Pressure and its Labour Market Impact Following EU Enlargement to CEE*)
- Brucker, Herbert; Giuseppe Bertola etc. - Analysis and Strategic Report, EC.
- Chiswick, Barry R.; Hatton, Timothy J. - *International Migration and the Integration of Labour Markets*, University of Illinois/University of Essex, October, 2001.
- Glover, Stephan etc. - *Migration: An Economic and Social Analysis*, RDS Occasional Paper No 67, 2001.
- Harris, J.; Torado, M.P. - *Migration, Unemployment and Development: A Two Sector Analysis*, American Economic Review, 60, 1970.
- Honekopp, Elmar - *Labour Migration to Germany from Central and Eastern Europe – Old and New Trends*, IPPR, London, 1996.
- Lowell, Lindsay; Allan Findlay - *Migration of Highly Skilled Persons from Developing Countries: Impact and Policy Responses*, Draft Synthesis Report, ILO, June 2001.
- Martin, Philip; Widgren, Jonas - *International Migration: Facing the Challenge*, Bulletin, A publication of the Population Reference Bureau, Vol. 57, March 2002.
- Mincer, J. - *Family Migration Decisions*, Journal of Political Economy, 86, 1978.
- Ravenstein, E. - *The Laws of Migration*, Journal of the Statistical Society, 52, 1889.
- Salt, John (Consultant) - *Growing Global Migration and Its Implications for the United States* (Current Trends in International Migration in Europe), CDMG (2001) 33, CE, NIE 2001-02D, March 2001.
- Sjaastad, L.A. - *The Costs and Returns of Human Migration*, The Journal of Political Economy, 70, 1962.
- Stark, O. - *The Migration of Labour*, Cambridge, 1991.